

राजस्थान राज्य शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, उदयपुर
(पाठ्यचर्या, पाठ्यपुस्तक, सामग्री निर्माण एवं मूल्यांकन प्रभाग)

प्रारंभिक शिक्षा पूर्णता प्रमाण-पत्र परीक्षा 2023
नमूना प्रश्न पत्र
कक्षा-8
विषय - संस्कृत (71)

अवधि-230 घंटे

पूर्णांक 80

- प्र.1 'शालिनि ग्रीष्मवकाशे पितृग्रहम् आगच्छति' रेखांकितपदे प्रयुक्तः उपसर्गः अस्ति। 1
(क) अन (ख) परा
(ग) अव (घ) आ ()
- प्र.2 अधोलिखितपदेषु 'क्त्वा' प्रत्यय युक्तं पदं अस्ति। 1
(क) गच्छति (ख) गन्तुम्
(ग) गत्वा (घ) विध्य ()
- प्र.3 भगिनीप्रदेशोऽयं बहुवाक्यकः इति प्रतीयते। अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् अस्ति? 1
(क) भगिनी (ख) इति
(ग) प्रदेशं (घ) प्रतीयते ()
- प्र.4 'एकदा सः वने जाल विस्तीर्य गृहम् आगतवान्' अस्मिन् वाक्ये सर्वनामपदम् अस्ति। 1
(क) सा (ख) वने
(ग) गृहम् (घ) सः ()
- प्र.5 वयं वसुंधरां मन्ये। 1
(क) गृहम् (ख) कुटुम्बं
(ग) संस्मर्यामला (घ) प्रकृतिः ()
- प्र.6 आर्यभटेन ग्रन्थः रचितः। 1
(क) अर्थशास्त्रः (ख) आर्यभट्टीयम्
(ग) पञ्चतन्त्रं (घ) कर्मभूमिः ()
- प्र.7 'क्षितौ राजते भारतस्वर्गभूमिः' प्रस्तुतपाठस्य लेखकः अस्ति। 1
(क) अनुपम मिश्र (ख) रमानाथ शास्त्री
(ग) विष्णुशर्मा (घ) डा.कृष्णचन्द्र त्रिपाठी ()

- प्र.8 सावित्रीबाई फुले महोदयायाः माता आसीत्। 1
(क) लक्ष्मीबाई (ख) मीराबाई
(ग) राधाबाई (घ) रमाबाई ()
- प्र.9 कोष्ठकप्रदलोपे पदेषु उचितं विभक्तिं चित्वा रिक्तस्थानानि पूर्यत 1+1=2
(क) -----परितः वृक्षाः सन्ति। (विद्यालयस्य/विद्यालयं)
(ख) -----सह पुत्रः गतः। (जनकाय/जनकेन)
- प्र.10 सन्धि विच्छेदं/सन्धि युक्तं च कुरुतः 1+1=2
(क) अद्य + अपि = -----
(ख) सहसैव = ----- + -----
- प्र.11 विशेष्य-विशेषणानाम् उचितं मेलनम् कुरुत। 4× $\frac{1}{2}$ =2
विशेष्यपदानि विशेषणपदानि
(क) अयम् संस्कृति
(ख) महत्त्वधायिनी इतिहासे
(ग) प्राचीने प्रदेशः
(घ) एकः समवायः
- प्र.12 उचितक्रियापदानि मंजूषात् चित्वा रिक्तस्थानानि पूर्यत 4× $\frac{1}{2}$ =2
(रचयति, गच्छन्ति, अहसत्, वर्तते।)
(क) छात्राः पुस्तकानि गृहीत्वा विद्यालयं।
(ख) मालाकारः पुष्पैः मालाः।
(ग) मम मनसि एका जिज्ञासा।
(घ) सहसा बालिका तत्र।
- प्र.13 मालायाः मनोदशा स्वस्थाः न प्रतीयते स्म।
अत्र रेखांकित पदयोः विशेषणं विशेष्यं च पदं पृथक् कुरुत। 1+1=2
(क) विशेषणम्।
(ख) विशेष्यम्।
- प्र. 14 रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत- 1+1=2
(क) भोजपत्रोपरि लेखनम् आरब्धम्।
उत्तरम् -----
(ख) मानवाः वृक्षाणां छायायां विरमन्ति।
उत्तरम् -----

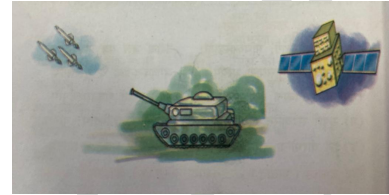
- प्र.15 कोष्ठके दत्तानि शब्देषु संज्ञापदानि चित्वा रिक्त स्थानानि पूर्यत। 1+1+1+1=4
(क) ----- पूर्व दिशायां उदेति (सूर्यः, चन्द्रः, नक्षत्रः)
(ख) महिलाः तजगात् -----नयन्ति। (जलं, दुग्धम्, घृतम्)
(ग) अधुना आपणे वस्तुक्रयार्थम् -----आवश्यकता नास्ति
(रूप्यकाणाम्, पदार्थानाम् वस्तूनाम्)
(घ) सामाजिककुरोतीनां -----मुखरं विरोधं अकरोत्।
(मीरा, सावित्री, राधा)
- प्र. 16 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येण लिखत 1+1+1+1=4
(क) कस्मिन् उद्योगे वृक्षाः उपयुज्यन्ते ?
उत्तरम् -----
(ख) चञ्चलः व्याघ्रं कुत्र दृष्टवान् ?
उत्तरम् -----
(ग) प्राचीनेतिहासे का स्वाधीनाः आसन् ?
उत्तरम् -----
(घ) केन पीडितः वैभवः बहिरागतः ?
उत्तरम् -----
- प्र.17 अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत- 1+1+1+1=4
(क) स्वकीयं साधनं किम् भवति ?
उत्तरम् -----
(ख) इयं भूः कस्मिन् युतानाम् अस्ति ?
उत्तरम् -----
(ग) कस्य यशः नश्यति ?
उत्तरम् -----
(घ) पथि के विषमाः प्रखराः ?
उत्तरम् -----

प्र.18 प्रश्नपत्रात् अतिरिक्तात् पाठ्यपुस्तकस्य द्वौ श्लोकौ लिखत।
2+2=4

- (i) -----

(ii) -----

- प्र.19 'क' स्तम्भे दत्तम् श्लोकाशान् 'ख' स्तम्भे च सुमेलनम् कुरुत- 4
'क' स्तम्भः 'ख' स्तम्भः
गिरिशिखरे ननु निधेहि चरणम्
विनैन यानं निज निकेतनम्
बलं स्वकीयं भवति साधनम्
सदेव पुरतो नगारोहणं ...
- प्र.20 चित्रं दृष्ट्वा मंजूषात् पदानि च प्रयुज्य चत्वारि वाक्यानि रचयन्तु। 1+1+1+1=4
(अस्त्राणाम्, अस्त्राणि शत्रुभ्यः उपगहाणा)

- (i) अस्मिन् चित्रेदृश्यन्ते।
(ii) आधुनिकैः अस्त्रैः सैनिका अस्मान्रक्षन्ति।
(iii)सहायतया बहूनि कार्याणि भवन्ति।
(iv) एतेषांप्रयोगेण भारतः विकसित देशः मन्यते।
अथवा

मंजूषायां लिखितानां शब्दानां सहाय्येन कथां लिखत 8× $\frac{1}{2}$ =4
(मीचेः, दूरं, कश्चन, यथा, यदि, परम्, च, तदा)
एकस्मिन् वने (i).....व्याधः जालं विस्तीर्य (ii)स्थितः।
कमशः आकाशात् सपरिवारः कपोतराजः(iii)आगच्छत् (iv).....
कपोताः तण्डुलान् अपश्चन् (v).....तेषां लोभो जातः। परं राजासहमतः नासीत्।
तस्य युक्ति आसीत् (vi) -----वने कोऽपि मनुष्यः नास्ति। कुतः तण्डुलानाम्
सम्भवः। (vii).....राज्ञः उपदेशम् अस्वीकृत्य कपोताः तण्डुलान् खादितुं
प्रवृत्ताः जाले (viii).....निपतिताः। अतः उक्तम् सहसा विदधीत न क्रियाम्।

- प्र. 21 अधोलिखितानां वाक्यानां घटनाक्रमानुसारणं क्रमायोजनं कुरुत। 8× $\frac{1}{2}$ =4
(क) माला शालिनी च चिकित्सिका प्रति गच्छन्त्यौ वार्ता कुरुतः।

- (ख) तदेव कीडन्ति त्रिवर्षीया पुत्री अम्बिका पितुः कोडे उपविशति ।
 (ग) शालिनी ग्रीष्मावकाशे पितृगृहम् आगच्छति ।
 (घ) भ्रातृजायायाः स्वास्थ्यं समीचीनं नारित ।
 (ङ) तव मनसि एतादृशी कल्मसा वृत्तिः आगताः ।
 (च) वयं सर्वे मिलित्वा चिन्तनमिदं यथार्थरूपं करिष्यामः ।
 (छ) अधुना एकस्य पुत्रस्य आवश्यकता अस्ति ।
 (ज) अहं स्वापराधं स्वीकरोमि लज्जितः च अस्मि ।

उत्तरम् - (क)
 (ख)
 (ग)
 (घ)
 (ङ)
 (च)
 (छ)
 (ज)

प्र.22 अधोलिखितेषु द्वयोः श्लोकयोः भावाथ हिन्दीभाषायां लिखत- 2×4=8

- (क) वृक्षाग्रवासी न च पक्षिराजः
 त्रिनेत्रधारी न च शूलपाणिः ।
 त्वग्वस्त्रधारी न च सिद्धयोगी
 जलं च विभ्रन् घटो न मेघः ॥

उत्तरम् :

- (ख) अभिवादन शीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।
 चत्वारि तस्य वर्धन्ते आयुर्विधा यशोबलम् ॥

उत्तरम् :

- (ग) साहित्यसंगीत कला विहीनः
 साक्षात्पशुः पच्छविषाणहीनः ।
 तृणं न खादन्नपि जीवमानः
 तद् भागधेयं परमं पशूनाम् ॥

उत्तरम् :

प्र. 23 कण्टकेनैव कण्टकम् अथा बिलस्यवाणी न कदापि मे श्रुताः
 कथायां सारं हिन्दीभाषायाम् एकपृष्ठे लिखत ।

8

उत्तरम् :

प्र. 24 निर्देशानुसारं पदानि स्वीकृत्य अस्माकं विद्यालयः विषयोपरि निबन्धलेखनं करोतु (अष्ट-
 वाक्यानि रचयत) 1×8=8

(विद्यालयः, नातिदूरं, कक्षायाम्, छात्र-छात्राः, अध्यापकाः, पाठयन्ति, उद्यानम्, पुस्तकालयः)

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

अथवा

रिक्तस्थानानानि पूर्यित्वा प्रार्थना-पत्रं लिखत-
 (प्रधानाध्यापकः, अवकाशं, अनुग्रहणन्तु, प्राथमिक, भवदीय, ज्वरपीडित, आगन्तु, कारणात् ।)
 सेवयाम्

श्रीमन्तः महोदयः
 श्राजकीय उच्च विद्यालयः
 जयपुरम् (राजस्थानम्)

महोदयः

सविनयः निवेदनम् अस्ति यत् अहं अस्मि । अस्मात् अहं
 विद्यालयम् न शक्नोमि । अतः दिनद्वयस्य स्वीकृत्य माम्
 भवान् ।

सधन्यवादः

..... शिष्यः

दिनांकः -

प्र. 25 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत- 4×2=8

पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः पश्चिमदिशायां च अस्तं गच्छति इति दृश्यते हि लोके ।
 परं न अनेन अवबोधमस्ति यत्सूर्यो गतिशील इति । सूर्योऽचलः पृथ्वी च चला
 या स्वकीये अक्षे घूर्णति इति साम्प्रतं सुस्थापितः सिद्धान्तः । सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन
 येन प्रवर्तितः स आसीत् महान् गणितज्ञः ज्योतिर्विद्विच आर्यभटः ।

प्र.1 गद्यांशं पठित्वा उचितं शीर्षकं लिखत ।
 उत्तरम्

प्र.2 पूर्वदिशायां उदेति सूर्यः कस्याम् दिशायाम् अस्तं च गच्छति ।
 उत्तरम्

प्र.3 साम्प्रतम् सुस्थापितः सिद्धान्तः कः?
 उत्तरम्

प्र.4 सिद्धान्तोऽयं प्राथम्येन केन प्रवर्तितः?
 उत्तरम्